

ЛІТЕРАТУРА

1. ТНПУ ім. В. Гнатюка: Сеньовська Надія Леонідівна. URL:
http://tnpu.edu.ua/faculty/IPP/senovska-nad-ya-leon-d-vna.php?clear_cache=Y

Вікторія Гураль
факультет філології і журналістики,
магістратура (перший рік навчання)
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ПАВЛО ВИШЕБАБА: ФАТАЛІЗМ У ВОЄННІЙ ПОЕЗІЇ

Осмислення воєнних текстів, чи то лірики, чи прози потребує тривалого часового проміжку. Наукові публікації поки замінюються короткими зустрічами та інтерв'ю з митцями, які воюють, і їх висвітленням насамперед у медійному просторі. Прикладом може слугувати надзвичайно пізнавальна, змістовно насичена розмова Артема Чеха і Богдани Неборак, яка розміщена на сайті *Vogue.ua*.

Незважаючи на складність часу, лірика все ж швидко реагує на події і поширюється в просторах соціальних мереж. Поети, які воюють, випустили вже багато збірок віршів воєнної тематики і популяризують свою творчість шляхом запису відеопоезії або живими зустрічами із читачами. Про одного із сучасних письменників Іван Малкович – поет, видавець, головний редактор видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» – зазначав: *«Небагато поетів так стрімко вривалися в літературу, як це зробив Павло Вишебаба. Я помітив, що його стиль вже починають наслідувати інші літератори, а це дуже добре свідчить про силу його таланту»* [1, с.1].

Підтвердженням цієї думки може слугувати цитата Павла із нашого спільного інтерв'ю, яке ми опублікували 14 червня 2023 року у сучасному популярному виданні «*Gossip magazine*»: *«Візьмемо на прикладі вірша «Доньці». Тільки ті відео, які я бачив, набрали близько сорока, а то і більше*

мільйонів переглядів. Цей вірш станом на зараз перекладений на 17 мов світу, чи то і 18, якщо рахувати жестову мову. Це допомагає по-іншому розкривати тему війни. Творчість тут має бути таким гачком, щоб якомога більше людей залишалося на емоційному зв'язку з Україною» [2]. А також дебютна збірка Павла Вишебаба «Тільки не пиши мені про війну», видана у 2022 році першим тиражем у кількості 15 000 примірників та розкуплена за 15 годин.

Зважаючи на низку цих та інших обставин, творчість Павла Вишебаби досліджують як і в контексті сучасної воєнної літератури, так і окремо. Про це свідчать дослідження Оксани Гальчук «Провідні мотиви й образи поетичної збірки Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну», Михайла Пилинського «Політичний аспект концепту «свобода» у творчості Павла Вишебаби» та в інші науковців.

Поетичний доробок Павла Вишебаби не великий, проте збірка містить 43 поезії, більшість з яких опубліковані на його Instagram-сторінці. Саме зйомка відео про його військову службу, а згодом зйомка відеопоезій допомогли митцеві стати популярним (до прикладу, на початку 2023 року він здійснив авторський тур Україною, на якому зібрав 4 300 000 грн для своєї 68 окремої єгерської бригади імені Олекси Довбуша).

Мотиви лірики Павла різні, починаючи від естетизації війни *«білий цвіт молоді черешні/ осипається на кулемет»* [1, с.87], закінчуючи сприйняттям трагічності часу *«щоб прийняти і трагічне, і вічне, і інь, і ян»* [1, с.18]. Проте, спільним для багатьох поезій залишається мотив фатуму, констатація складності часу, у якому людині потрібно вижити: *«Курс на життя зараз не дорожчий/ за нафтовий барель, та я молюсь/ фронт, укриття, чужина абощо - / просто постав тут плюс»* [1, с. 17].

Фаталізм у війсьній ліриці часто виступає основною ідейною лінією, коли автор зневірюється або ж остаточно усвідомлює жахіття війни:

*«На Донбасі міста не прокинуться від сирени,
їх покинули люди, як кров залишає вени,
їх відрізали **скальпелем фронту** супроти волі,
кожен з нас відчуває у тілі фантомні болі.
Ми вдивляємось в бік знерухомленої кінцівки,
але поки лише через оптику, лиш прицільно.
Не у білих халатах - у формі з брудними літерами
тут країну шишають **голками крупнокаліберними**.
Український світанок зійде над донецьким кряжем,
хтось із нас неодмінно до ночі в цю землю ляже.
Тільки думка майне, як заправиш в ріжок набої,
що ти жив, як простий чоловік, а помреш, як воїн» [1, с. 21].*

У цій поезії є два надзвичайно сильні образи – «скальпель фронту» та «голки крупнокаліберні». Саме їх використання, на думку автора, впливає на хід подій: *хтось* визначає, кого відрізати, а *хтось* визначає, кого захити.

Слово «фатум» згадується у збірці лише раз у поезії «Спрага»: *«І якщо нас помилує фатум -/пережити цю люту весну, як же спрагло ми будем кохатись,/ щоби змити із себе війну» [1, с. 30].*

Зараз, в епоху моральних потрясінь, зламу історії та смерті людина почувається, *«як загнаний в полі звір» [1, с. 18].* Виклики, які кидає їй доля, надзвичайно складні, проте кожен із нас обирає свідомий та складний вибір: *«я платитиму вправно, яку ти призначиш дань» (у звертанні до Бога) [1, с. 18].*

Підсумовуючи все, варто сказати, що фаталізм як цілковите сприйняття ситуації, а не боротьба за її зміну часто присутні у нашому житті. На жаль, у час війни така проблема глобалізується і викупується високою ціною, тому не дивно, що фатум – вирок долі, часто є наскрізною лінією у сучасній військовій поезії. Павло Вишебаба у своїх віршах рідко прямо (поезія «Спрага»), а часто приховано (поезії «Фантомні болі», «Молитва», «Плюс») звертається до фаталізму, описуючи виклики, які призначив *хтось*. Проте, не зважаючи на втрату, смерть, біль, горе покоління цієї війни автор збірки «Тільки не пиши мені про війну» описує так: *«дивіться, як сміємося прямо в обличчя смерті»* [1, с. 13], *«якщо Бог і є, він носить форму мого покоління»* [1, с. 13].

Звідси, доречно зазначити, що фаталізм цілком імовірно може бути у двох іпостасях:

- 1) *я не можу змінити* – цілковите сприйняття ситуації;
- 2) *я можу змінити* – боротьба за право вибору.

Такі підходи до інтерпретації мотивів воєнної поезії не є вичерпними, а тому ще чекають своїх дослідників.

ЛІТЕРАТУРА

- Вишебаба П. Тільки не пиши мені про війну. Київ : Вид-во Однієї Кн., 2022. 112 с.
- Гураль В. Інтерв'ю військовим та поетом Павлом Вишебабою. *Gossip magazine*. URL: <https://gossip-ua.com/persona/2579-ya-pishu-vrsh-vse-zhittya-tut-na-vyn-ce-aktivzuvalosya-v-mene-ntervyu-z-vyskovim-ta-poetom-pavlom-vishebaboyu.html> (дата звертання: 09.05.2024).